

Otsikko Selviämispalvelujen parantaminen	Muistion laadinnasta vastannut osasto/-t STM/APO
Asiasta on saatavilla lisämateriaalia, ja se on tallennettu "Muu tietoaaineisto" -kansioon ☐	
Mikäli tavoitteena on saada aikaan hallitusohjelmakirjaus, kirjoita se tähän tiiviisti kahdella lauseella Uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelulainsäädäntö uusia rakenteita ja tavoitteita vastaavaksi. Jatketaan mielenterveys- ja päihde- ja riippuvuuspalveluiden parantamista.	
Kuvaus ja perustelu Selviämispalveluilla tarkoitetaan yleisesti yli 18-vuotiaille tarkoitettuja palveluja, joissa pääsääntöisesti terveydenhuollon ammattilaiset huolehtivat ihmisen turvallisuudesta, terveydestä ja hyvinvoinnista, silloin kun hänen kykynsä huolehtia itsestään päihtymyksen vuoksi on alentunut. Palvelu tarjoaa päihdyneelle henkilölle mahdollisuuden selvittää turvallisesti tilanteesta, jossa hänen terveydentilansa ei edellytä sairaalahoitoa ja päihtymykseen ei liity aggressiivista tai väkivaltaista käytöstä. Palvelu vastaa yksittäiseen ja akuuttiin päihdeiden aiheuttamaan huolenpidon tarpeeseen, mutta sillä on tärkeä rooli myös niiden ihmisten tavoittamisessa ja päihdehoitoon ohjauksessa, joille päihteisiin on syntynyt riippuvuus. Selviämispalvelujen asiakkaat ovat usein voimakkaasti päihdyneitä. Selviämispalvelujen ja päihdyneiden tilapäisen majoituksen tarve ja puutteet sote-järjestelmässä ovat tulleet esiin useissa tämän hallituskauden lakihankkeissa, kuten sisäministeriön valmisteluvastuulla olleessa ns. putkalain uudistamiseen liittyvässä ja sittemmin keskeytyneessä lainvalmistelussa ja sosiaali- ja terveysministeriön toteuttamassa mielenterveys- ja päihdepalvelujen uudistamisessa, johon liittyvät säädösmuutokset tulivat pääosin voimaan vuoden 2023 alusta. Selviämispalvelujen kokonaisuutta ei pystytty huomioimaan osana muuta, edellä mainittua valmistelua asiaan liittyvän riittämättömän tietopohjan, valmisteluresurssin ja puuttuvan rahoituksen vuoksi. Selviämispalveluihin liittyvä säädöspohja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelulainsäädännössä on epäselvä ja osin puutteellinen. Nykyisessä terveydenhuollon lainsäädännössä ei mainita selviämishoitoa tai selviämispalveluja sellaisenaan. Jonkin verran asiaan liittyvää sääntelyä löytyy valtioneuvoston asetuksista kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisalakohtaisista edellytyksistä (583/2017). Myöskään sosiaalihuoltolain sääntelyssä ei ole täsmällisesti määritelty päihdyneille tarjottavia asumispalveluja tai muita selviämiseen liittyviä sosiaalipalveluja tai niiden kytköstä selviämispalveluihin. Selviämispalvelujen saatavuuden parantaminen edellyttää sekä sosiaalihuoltolain että terveydenhuoltolain sääntelyn tarkentamista sekä uuden lainsäädännön kustannusvaikutusten korvaamista hyvinvointialueille. Sosiaali- ja terveysministeriö on tilannut Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta selviämispalveluihin liittyvän selvityksen, joka on tarkoitus julkaista syksyn 2023 aikana. Selvitys tuo tärkeää taustatietoa jatkovalmistelun tueksi. Selvityksen tekoa on vaikeuttanut se, että selviämispalveluihin liittyvä tietopohja on huomattavan aukkoisen ja puutteellinen. Kustannusten laskennalle aiheuttaa haasteita myös se, että hyvin todennäköisesti selviämispalvelujen ja tilapäisen majoituksen käyttö painottuu suuriin kaupunkeihin ja tiheisiin asutuskeskuksiin sekä pääkaupunkiseudulle. Palvelujen käyttö ei siten ole oletettavasti tasaisesti jakautunut eri puolilla Suomea. Lisäksi edes selviämisasemien tai tilapäisen majoituksen yksiköiden tai vastaavien määrästä ei ole saatavilla valtakunnallista tietoa. Selviämispalvelun saatavuus ja riittävyys pitää varmistaa hyvinvointialueella osana monialaista päihde- ja riippuvuuspalvelujen kokonaisuutta. Palveluilla pitää olla kiinteä yhteys päihde- ja riippuvuushoitoon ja sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyön erityisiin palveluihin tarpeenmukaisen palvelukokonaisuuden varmistamiseksi. Valmistelu on tarkoituksenmukaista nivoa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelulainsäädännön kokonaisuudistuksen sisältöihin huomioiden myös kansallisen mielenterveysstrategian linjaukset ja jatkokehittämistarpeet.	

Arvio taloudellisista- ja hyvinvointivaikutuksista sekä mahdollisista kustannushyödyistä (arvio vaikutuksia sillä tarkkuudella kuin tässä vaiheessa on mahdollista)

Selviämispalvelu ja päihteitä käyttävien päihde- tai muita riippuvuuksia kokevien tilapäismajoitus turvaavat haavoittuvassa tilanteessa olevien ihmisten hyvinvointia ja osana palvelujen kokonaisuutta varmistavat palvelujen oikea-aikaista ja tarkoituksenmukaista käyttöä. Nämä palvelut osaltaan ehkäisevät myös päihteisiin liittyviä kuolemia.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen selvityksen mukaan Suomessa vuonna 2021 järjestettyjen selviämispalvelujen kustannukset olivat arviolta 10-15,4 miljoonaa euroa vuoden 2022 kustannustasossa. Päihteitä käyttävien tilapäismajoituksen kustannukset olivat vuonna 2021 arviolta 6,4 -25,2 miljoonaa euroa. Kustannusten vaihteluväli kuvaa alueellisia ja palvelun järjestämiseen liittyviä sekä palveluntuotajakohtaisia eroja kustannuksissa. Näitä mainittuja kustannuksia arvioitaessa on huomioitava, että ne ovat arvioita järjestettyjen palvelujen kustannuksista eivätkä kuvaa sitä, mitä palvelujen järjestäminen kustantaisi koko maan kattavasti.

Jos oletetaan, että palvelut on nykyään järjestetty vähän yli puolella alueista, kustannukset koko maata koskien olisivat mahdollisesti 14-22 miljoonaa euroa selviämispalvelujen osalta ja 9-35,3 miljoonaa euroa tilapäisen asumisen saatavuuden parantamisen osalta, eli yhteensä 23-57,3 miljoonaa euroa. Lain-säädännön uudistamisen edellyttämä lisärahoituksen tarve riippuu säätämisen yksityiskohtaisista ratkaisuksista ja sitä on tarkennettava, jos valmistelu käynnistyy.